DUBBA · OYSS HAZIRLIK
9. Sınıf Coğrafya Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 6
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

9. Sınıf Coğrafya · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 6)

1. Türkiye, dünyanın önde gelen limon ve mandalina ihracatçıları arasındadır. Turunçgil bahçeleri büyük ölçüde Adana, Mersin, Hatay ve Antalya'nın kıyı ovalarında yoğunlaşır; meyveler ekim ile nisan arasında hasat edilir. Ürünlerin önemli bir bölümü tırlarla kara yoluyla ve Mersin Limanı'ndan gemilerle Rusya, Irak, Ukrayna ve Avrupa ülkelerine gönderilir. Almanya ve İngiltere gibi ülkeler ise turunçgil ihtiyaçlarının tamamına yakınını dışarıdan karşılamaktadır.

1.1. Turunçgillerin Türkiye'nin güney kıyılarında yetiştirilebilmesini Türkiye'nin **mutlak konumuyla** açıklayınız. Yaklaşık 47°–55° kuzey paralelleri arasında yer alan Almanya'da turunçgil bahçelerinin kurulamamasını aynı konum özelliğiyle karşılaştırarak yazınız.

1.2. Türkiye'nin turunçgil ihracatında avantaj sağlayan **göreceli konum** özelliklerinden **iki** tanesini metindeki bilgilerle ilişkilendirerek açıklayınız.

2. Karadeniz Bölgesi'nde dik bir yamaç üzerinde kurulmuş kurgusal Yamaçlı köyünde, birkaç hafta süren yoğun yağışlardan sonra bazı evlerin duvarlarında çatlaklar oluşmuştur. Valilik, köyde bir heyelan izleme ve erken uyarı çalışması başlatmıştır. Çalışmanın bazı unsurları aşağıda numaralanmıştır.

- **I.** Yamaçtaki on noktaya sabitlenen alıcılar, yörüngedeki uydulardan gelen sinyalleri kullanarak her gün kendi konumlarını milimetre duyarlılığında hesaplamaktadır.
- **II.** Uyduların yörüngede doğru yerde kalıp kalmadığı ve saatlerinin doğru çalışıp çalışmadığı, yeryüzüne dağılmış izleme istasyonlarınca sürekli denetlenmektedir.
- **III.** Yörüngedeki bir uydudan ayda bir alınan radar görüntüleri karşılaştırılarak yamacın hangi kesimlerinin yer değiştirdiği uzaydan belirlenmektedir.

Alıcılardan gelen konum verileri, meteoroloji istasyonunun yağış kayıtları ve bölgenin jeoloji haritası, valilikteki bilgisayarlarda çalışan bir coğrafi bilgi sistemi programına aktarılıp katmanlar hâlinde üst üste getirilmektedir. Çalışmayı yürüten jeoloji mühendisleri ve afet uzmanlarından oluşan ekip, işe başlarken şu

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

kuralı belirlemiştir: "Herhangi bir noktadaki kayma bir haftada 10 mm'yi geçerse ya da 24 saatlik yağış 70 mm'yi aşarsa köy halkı uyarılır ve riskli evler boşaltılır."

2.1. I, II ve III. unsurların hangi mekânsal bilgi teknolojisine ait olduğunu aşağıdaki tabloya yazınız. I ve II. unsurların bu teknolojinin hangi bileşeni olduğunu da belirtiniz.

Unsur	Mekânsal bilgi teknolojisi	Bileşen
I		
II		—
III		—

2.2. Ocak ayındaki bir fırtınada yamacın en dik kesimindeki üç alıcının güneş paneli zarar görmüş, bu noktalardan iki hafta boyunca konum verisi gelmemiştir. Bu sürenin bir gününde köye 24 saatte 85 mm yağış düşmüştür. Alıcılardaki arızanın çalışmanın sonucunu nasıl etkileyeceğini **coğrafi bilgi sistemlerinin bileşenleri** arasındaki ilişkiyle açıklayınız. Ekibin yağışlı gün için vermesi gereken kararı belirlenen kurala göre yazınız. Eksik kalan konum verisinin hangi teknolojiyle tamamlanabileceğini belirtiniz.

3. Doğu Anadolu'daki kurgusal Karlıtepe Kayak Merkezi'nin pist görevlisi, şubat ayının bir haftasında tuttuğu gözlem defterine aşağıdaki notları yazmıştır (kurgusal veri).

Gün	Sıcaklık 07.00 / 14.00 (°C)	Rüzgâr	Gözlem
Pazartesi	−9 / −5	Hafif, kuzeyden	Gün boyu yoğun kar yağışı; 45 cm yeni kar birikti.
Salı	−7 / −4	Kuvvetli, kuzeybatıdan	Kar sürüyor, iki günde birikmiş yeni kar 95 cm oldu. Rüzgâr sırtlardaki karı savurup doğu yamaçlarına yığıyor.
Çarşamba	−1 / +5	Orta, güneybatıdan, ılık	Kar durdu, gökyüzü açık. Öğleden sonra güneye bakan dik yamaçlarda kar yüzeyi ıslandı, yer yer kendiliğinden yuvarlanan kar topakları görüldü.
Perşembe (tahmin)	+2 / +8	Orta, güneybatıdan	Açık ve güneşli

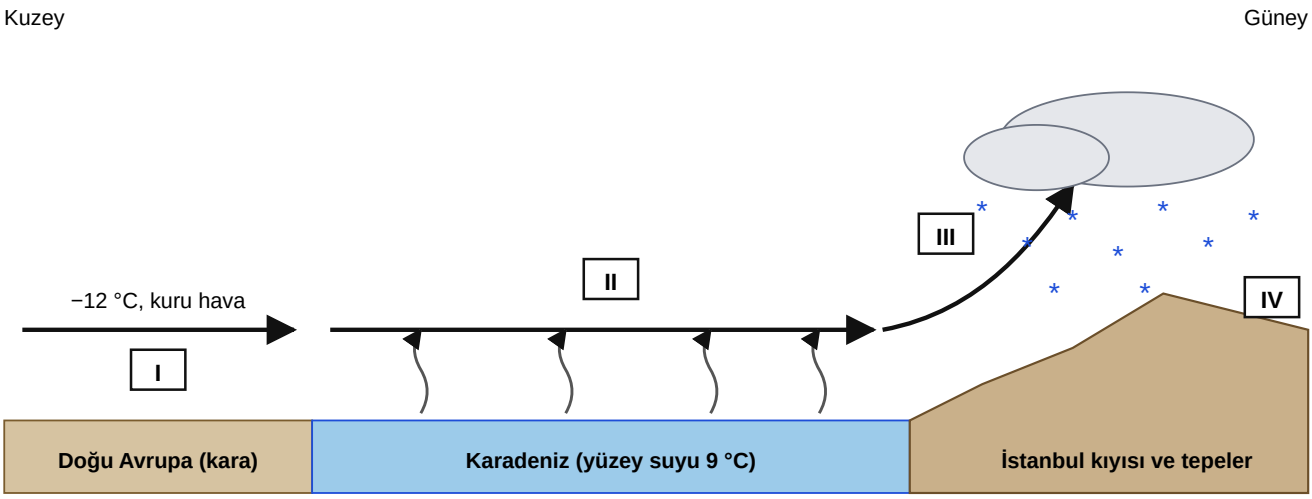
3.1. Pist görevlisinin gözlemlerine dayanarak perşembe günü öğleden sonra kayak merkezi çevresindeki dik yamaçlarda hangi tehlikenin arttığını tahmin ediniz. Tahmininizi defterdeki **iki** gözlemle gerekçelendiriniz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

3.2. Tahmin ettiğiniz hava olayının perşembe günü aşağıdaki kişilere **bir** olası etkisini ve bu etkiye karşı alınabilecek **bir** önlemi yazınız.

- **I.** Pistlerde kayak öğretmenliği yapan bir eğitmen
- **II.** Vadiden merkeze çıkan dağ yolunda servis minibüsü kullanan bir şoför
- **III.** Merkezin aşağısındaki köyde, dağdan inen derenin kenarında ahırı bulunan bir çiftçi

4. Kışın kuzeyden gelen çok soğuk hava kütleleri Karadeniz'i aşarak İstanbul'a ulaştığında, kentin Karadeniz'e bakan kesimlerinde birkaç saat içinde yoğun kar yağışı görülebilir. Meteorologlar bu olayı "Karadeniz etkili kar yağışı" olarak adlandırır. Şekil 1'de olayın aşamaları şematik bir kesit üzerinde numaralandırılmıştır.

Şematik çizim; ölçeksizdir.

Şekil 1. Karadeniz etkili kar yağışının aşamaları (şematik)

4.1. Şekil 1'deki I–IV numaralı aşamaların her birinde havanın hangi **iklim değişkeninde** nasıl bir değişim ya da durum görüldüğünü aşağıdaki tabloya yazınız.

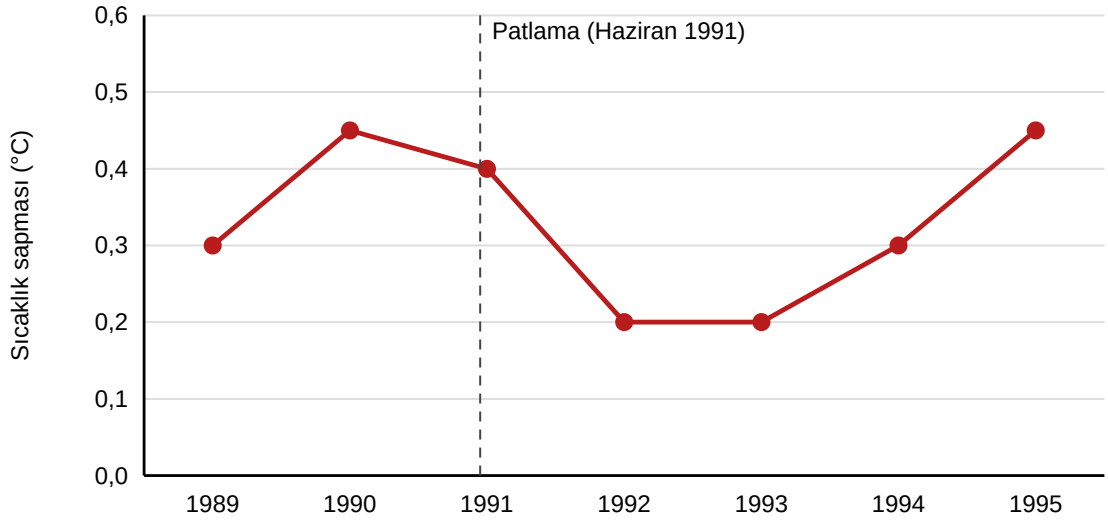
Aşama	Değişken ve değişim
I	
II	
III	
IV	

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4.2. Aynı soğuk hava kütlesinin etkili olduğu bir günde, hava kütlesinin Karadeniz'i aşarak ulaştığı Sarıyer'de (İstanbul) sıcaklık −1 °C, yeni kar kalınlığı 35 cm; denizi geçmeden kara üzerinden ulaştığı Edirne'de ise sıcaklık −9 °C, yeni kar kalınlığı 4 cm ölçülmüştür (temsilî veri).

Sarıyer'in hem daha ılık hem daha karlı olmasını **hidrosfer ile atmosfer** arasındaki etkileşim ve **sıcaklık, nem, yağış** değişkenleri arasındaki ilişkiyle açıklayınız. Deniz yüzeyi suyunun sıcaklığı 9 °C yerine 4 °C olsaydı Sarıyer'deki kar yağışının nasıl değişeceğini gerekçesiyle yazınız.

5. Filipinler'in Luzon Adası'ndaki Pinatubo Yanardağı, Haziran 1991'de 20. yüzyılın en büyük volkanik patlamalarından biriyle etkinleşmiştir. Patlamada milyonlarca ton kül ve kükürtlü gaz yaklaşık 35 km yüksekliğe kadar püskürmüş; gazlardan oluşan çok küçük damlacıklar (aerosoller) stratosferde yayılarak birkaç ay içinde Dünya'yı ince bir örtü gibi sarmıştır. Şekil 2'de patlamadan önceki ve sonraki yıllarda küresel yıllık ortalama sıcaklığın uzun yıllar ortalamasından farkı (sapması) verilmiştir.

Şekil 2. Küresel yıllık ortalama sıcaklık sapması, 1989–1995 (temsilî veri)

5.1. Şekil 2'den yararlanarak patlamadan sonra küresel sıcaklıkta görülen değişimi sayısal olarak belirtiniz. Bu değişimi iklim sisteminin **litosfer** ve **atmosfer** bileşenleri arasındaki etkileşimle açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5.2. Sıcaklıktaki bu düşüşün **buharlaşma, nem ve yağış** değişkenlerine olası etkisini açıklayınız. Bu değişimin **biyosfere bir** etkisini yazınız. Grafiğe göre etkinin kalıcı olmamasının nedenini açıklayınız.

6. Arap Yarımadası'nın iç kesimlerinde bulunan bir meteoroloji istasyonunun (V İstasyonu) uzun yıllar aylık ortalama sıcaklık ve yağış değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir (temsilî veri).

Ay	Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
Sıcaklık (°C)	15	17	21	26,5	32	35	36,5	36	33	27,5	21	17,5
Yağış (mm)	12	8	22	28	6	0	0	0	0	2	7	15

6.1. Tablodaki verileri kullanarak V İstasyonunun iklim grafiğini Şekil 3'teki şablon üzerine çiziniz. Yağışı sütunlarla, sıcaklığı eğriyle gösteriniz.

Şekil 3. V İstasyonu için iklim grafiği şablonu

6.2. Tablodan yararlanarak aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

V İstasyonu	Değer
Yıllık ortalama sıcaklık (°C)	
Yıllık toplam yağış (mm)	
Yıllık sıcaklık farkı (°C)	
En yağışlı mevsim	

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

6.3. V İstasyonunda görülen iklim türünü yazınız. Çizdiğiniz grafikten **iki** gerekçe gösteriniz. Yıllık yağış miktarının istasyon çevresindeki doğal bitki örtüsüne **bir** etkisini yazınız.

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif